

Efektywność gospodarstw mlecznych w Polsce i Niemczech w latach 1992 i 1994

Wprowadzenie

Perspektywa wstąpienia do Unii Europejskiej powoduje wzrost zainteresowania wykorzystaniem czynników produkcji. Im lepiej są one wykorzystane, tym gospodarstwo osiąga lepsze wyniki produkcyjne i ekonomiczne. Dane zbierane przez IERiGŻ od rolników prowadzących rachunkowość są źródłem informacji o wykorzystaniu tych czynników i wynikach uzyskiwanych przez gospodarstwa. Z badań tych wynika, że gospodarstwa prowadzące rachunkowość rolną wiernie odzwierciedlają tendencje zmian, zachodzących w gospodarce indywidualnej na skutek zmieniających się zewnętrznych warunków gospodarowania.

Opracowanie ma na celu przedstawienie zmian w efektywności (wykorzystaniu) czynników produkcji w gospodarstwach jednokierunkowych nastawionych na produkcję mleka w Polsce oraz należących do typu mlecznego w Niemczech w latach 1992 i 1994. Cel ten zostanie osiągnięty przez przedstawienie produktywności czynników produkcji (ziemi, pracy i kapitału), dochodowości czynników i analizy bilansu majątkowego (pionowej, poziomej i wskaźnikowej). Materiał wykorzystywany do tego opracowania pochodzi z Systemu Danych Rachunkowości Rolnej (FADN)¹ oraz danych rachunkowości prowadzonej przez rolników dla potrzeb Instytutu Ekonomiki Rolnej i Gospodarki Żywnościowej w okresie od 1992 do 1994 roku.

¹ System Danych Rachunkowości rolnej (FADN) jest systemem badań reprezentacyjnych obejmujących całą Wspólnotę Europejską. Badania przeprowadzane są corocznie i stanowią ważne narzędzie wśród technicznego oprzyrządowania Komisji Wspólnot Europejskich do dostarczania informacji i opracowywania analiz. Standardowe nadwyżki bezpośrednie są obliczane przez Agencje Łącznikowe na podstawie danych empirycznych uzyskiwanych z gospodarstw rolnych. Dla uniknięcia odchyżeń, wywołanych zmiennością np. produkcji czy też cen środków produkcji i produktów rolnych, stosowane są średnie z trzech lat. Agencje Łącznikowe są to jednostki zobowiązane do gromadzenia danych w Systemie Rachunkowości Rolnej (FADN). [11]

Uzyskane wyniki stanowią średnią dla całej zbiorowości badanych gospodarstw, których było w grupie gospodarstw niemieckich - 1477 i polskich - 77.

Opis badanych gospodarstw mlecznych

Gospodarstwa uwzględnione w tym opracowaniu należą do grupy gospodarstw jednokierunkowych z produkcją mleka. W Polsce za gospodarstwo mleczne uważa się takie, w którym przychód z produkcji mleka stanowi 40% wartości produkcji końcowej brutto, a z każdej z pozostałych działalności po mniej niż 30% (Wojtaszek, 1965).

W krajach Unii Europejskiej typ gospodarstwa określa się na podstawie struktury sumy standardowych nadwyżek bezpośrednich².

Mimo różnicy w określaniu kierunku (typu) gospodarstwa dla potrzeb analizy obliczono procentowy udział przychodów z produkcji mleka w produkcji końcowej w gospodarstwach z obydwu krajów. Z obliczeń wynika, że przychody z mleka w gospodarstwach niemieckich stanowią ponad 50% wartości produkcji końcowej, czyli spełniają kryterium, według którego nastąpiło wydzielenie polskich gospodarstw jednokierunkowych nastawionych na produkcję mleka. Z tego powodu uznano, że zachowana będzie porównywalność gospodarstw w zakresie kierunków produkcji.

Zanim zostanie omówiona efektywność czynników produkcji celowym wydaje się przedstawienie zasobów tych czynników (tab.1).

² Standardowa nadwyżka bezpośrednia produktu roślinnego lub zwierzęcia jest definiowana jako wartość produkcji z 1 hektara lub z 1 zwierzęcia, pomniejszona o bezpośrednie koszty niezbędne do wytworzenia tej produkcji.

Tabela 1. Opis badanych gospodarstw

Wyszczególnienie	Polska		Niemcy	
	1992	1994	1992	1994
Powierzchnia UR (ha)	11.49	10.17	34.20	35.00
w tym dzierżawiane			16.00	16.70
Liczba pełnozatrudnionych jed. siły roboczej na gospodarstwo	1.89	1.60	1.58	1.53
Jed. pełnozatrudnione/100 ha UR	16.4	15.7	4.6	4.4
Nakłady pracy rbh/gospod.	4159.00	3529.00	3476.00	3366.00
w tym: własnej	4101.00	3457.00	3106.00	3084.00
Wydajność mleczna krów	3678.00	3871.00	5322.00	5523.00
Udział wartości mleka w produkcji (%)	54.00	52.80	59.90	62.40
Liczba krów w gospodarstwie	5.89	5.34	28.64	29.14
Obsada krów/100 ha UR	51.30	52.50	83.74	83.26
Udział zbóż w zasiewach (%)	63.70	65.60	16.30	16.80
Plony zbóż dt/ha	23.60	25.00	59.00	59.60
Udział pastewnych w powierzchni użytków rolnych (%)	60.10	57.70	80.10	79.10
GPP/SD bydła	0.49	0.64	0.46	0.56
Produkcja mleka na 1 ha GPP	7506.12	6451.66	11569.57	9862.50

Źródło: Obliczenia własne na podstawie [4,5, 1]

Analizując dane w tabeli 1, stwierdza się znaczące różnice między gospodarstwami polskimi i niemieckimi. Rolnicy polscy gospodarują na powierzchni prawie 3-krotnie mniejszej. Nie dzierżawią gruntów, które w gospodarstwach niemieckich stanowią prawie połowę użytkowanej ziemi.

Liczba jednostek pełnozatrudnionych³ na gospodarstwo jest zbliżona w obu grupach, jednakże poziom zatrudnienia na 100 ha UR w gospodarstwach polskich wynosi średnio 16 pełnozatrudnionych jednostek siły roboczej, podczas gdy w

³ Za jednostkę pełnozatrudnioną uznano osobę pracującą w gospodarstwie 2200 godzin rocznie.

niemieckich około 4,5. W gospodarstwach polskich poziom zatrudnienia jest około 3,5 razy wyższy. W polskich gospodarstwach mlecznych nakłady pracy są zbliżone do niemieckich. Biorąc jednak pod uwagę obszar gospodarstwa i liczbę posiadanych zwierząt w analizowanych gospodarstwach polskich rolników, stwierdza się, że pracochłonność jest w nich znacznie wyższa.

Następna dość znaczna różnica występuje w wydajności krów mlecznych i ich liczbie w gospodarstwie. Nasi rolnicy osiągają odpowiednio o 40 i 30% niższą wydajność mleczną, a liczba krów jest średnio cztery razy niższa. Ze względu na liczbę utrzymywanych krów i wydajność mleczną są duże różnice w wielkości produkcji mleka. Rolnicy niemieccy produkują średnio 160 tysięcy litrów mleka rocznie, natomiast rolnicy polscy zaledwie 20 tysięcy litrów. Ponadto w gospodarstwach polskich w analizowanych latach produkcja mleka spadła o około 1 tysiąc litrów, podczas gdy w niemieckich w tym samym okresie wzrosła o 8,5 tysiąca litrów.

Analizując strukturę zasiewów widać, że w gospodarstwach polskich dominują zboża (stanowią one średnio 63 - 65% powierzchni zasiewów), natomiast w niemieckich ich udział wynosi 16%. Plony zbóż uzyskiwane w Polsce wynosiły w badanych latach około 20 dt/ha, w Niemczech natomiast 59 dt/ha.

Udział roślin pastewnych w gospodarstwach niemieckich wynosił średnio 80% powierzchni użytkowanej rolniczo, natomiast w polskich około 60%. Liczba utrzymywanych krów i udział roślin pastewnych wpływa na wykorzystanie głównej powierzchni paszowej, przypadającej na 1 SD bydła. Wykorzystanie to jest na podobnym poziomie w obu analizowanych krajach. Jeśli jednak jako podstawę wykorzystania weźmiemy produkcję mleka od 1 krowy na hektar GPP, wówczas występują dość znaczne różnice między polskimi a niemieckimi gospodarstwami. Na tej podstawie można stwierdzić, że rolnicy niemieccy silnie ukierunkowali swoje gospodarstwa na produkcję mleka.

Wszystkie elementy, które zostały omówione, mają wpływ na intensywność organizacji (udział roślin nakładochłonnych w strukturze zasiewów oraz liczba sztuk dużych na 100 ha UR) (Ziętara, 1986). W opracowaniu intensywność organizacji określona została przy wykorzystaniu skali punktowej wg Kopcia i wynosiła w

gospodarstwach niemieckich około 460 punktów (gospodarstwa superintensywne), natomiast w gospodarstwach polskich około 300 punktów (gospodarstwa średniointensywne, chociaż należy zwrócić uwagę na to, że w badanych latach wystąpił wzrost intensywności organizacji).

Wyniki badań

Produkcyjność czynników produkcji

Wskaźniki wydajności (produkcyjności) informują o wielkości produkcji przypadającej na 1 ha, na jednostkę pracy oraz na jednostkę kapitału.

Są one istotnym narzędziem analizy ekonomicznej zarówno w układzie dynamicznym, jak i statycznym. Wskaźniki wydajności umożliwiają zarówno ocenę wykorzystania czynników produkcji, jak i planowanie przyszłego rozwoju. Szczególne znaczenie ma wskaźnik wydajności ziemi, ponieważ jest głównym narzędziem oceny uczestnictwa tego czynnika w procesie produkcji.

Wydajność pracy jest najczęściej stosowanym wskaźnikiem sprawności techniczno - ekonomicznej we wszystkich gałęziach gospodarki narodowej. Ekonomiczna wydajność pracy zależy będzie od wielkości produkcji oraz od nakładów pracy. Ze wzrostem wielkości produkcji oraz ze zmniejszeniem nakładów pracy rośnie wydajność ekonomiczna.

Wydajność kapitału jest to wydajność pracy uprzedmiotowionej. W tabeli 2 podano dane charakteryzujące wydajność ziemi, pracy i kapitału, obliczone jako stosunek wielkości produkcji końcowej na jednostkę każdego z czynników produkcji w gospodarstwach mlecznych w Polsce i Niemczech.

Tabela 2. Wydajność ziemi, pracy i kapitału w badanych gospodarstwach

Wydajność (efektywność)	Polska (zł)		Niemcy (zł)*	
	1992	1994	1992	1994
ziemi (zł/ha UR)	631.50	1031.70	4799.00	5841.50
pracy (zł/rbh)	1.76	3.03	103.40	133.25
kapitału (zł/ 1 zł majątku)	1.83	1.67	58.00	62.50

* przyjęto, że 1 ECU w 1992 odpowiadał 2,00 PLN, a w 1994 - 2,50 PLN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie [4,5, 1]

Analizując liczby zawarte w tabeli 2, stwierdza się, że wykorzystanie czynników produkcji w gospodarstwach niemieckich jest zdecydowanie wyższe niż w polskich. W analizowanych latach znacznie wzrosła wartość uzyskiwanej w gospodarstwie produkcji. Produkcyjność ziemi w gospodarstwach niemieckich była w 1992 r. siedmiokrotnie wyższa, a w 1994 ponad pięć razy wyższa w porównaniu z polskimi.

Wydajność pracy w gospodarstwach polskich wzrosła ponad dwukrotnie w 1994 r. w porównaniu do 1992. Nastąpiło to w wyniku zmniejszenia się nakładów pracy. W gospodarstwach niemieckich wydajność pracy również wzrastała, ale jej przyczyną był znaczny wzrost wartości produkcji przy nakładach pracy, będących w analizowanych latach na podobnym poziomie.

Przedstawiona produkcyjność czynników wytwórczych dotyczy wielkości uśrednionych, należy jednak dodać, że gospodarstwa o większej skali produkcji lepiej wykorzystują ziemię, pracę i kapitał. W gospodarstwach o największej skali produkcji (jak wynika z badań IERiGŻ) średnio o 35% w stosunku do gospodarstw o małej skali. W przypadku efektywności kapitału występowała tendencja odwrotna, co może świadczyć o szybszym wzroście wartości kapitału w stosunku do wielkości produkcji uzyskiwanej z jego wykorzystaniem.

Dochodowość czynników produkcji

Do określenia dochodowości czynników produkcji w badanych gospodarstwach wykorzystano kategorię wynikową, jaką stanowi dochód rolniczy netto. T. Rychlik definiuje go jako: „*Część wytworzonego w gospodarstwie rolnym dochodu globalnego, która pozostaje w ręku gospodarującego po uregulowaniu wszystkich świadczeń i zobowiązań gospodarstwa: wobec państwa (podatki, ubezpieczenia), instytucji kredytowych (procenty) i innych jednostek gospodarczych oraz po opłaceniu pracowników najemnych*”.

W tabeli 3 przedstawiono dane obrazujące wielkość poziomu dochodu rolniczego w gospodarstwach mlecznych w Polsce i Niemczech.

Tabela 3. Opłacalność produkcji, poziom dochodu rolniczego na jednostkę powierzchni i pracy w badanych gospodarstwach

Wyszczególnienie	Polska (zł)		Niemcy (zł)	
	1992	1994	1992	1994
Produkcja ogółem /ha UR (P)	631.50	1031.70	4799.18	5842.25
Koszty ogółem /ha UR (K)	390.40	673.80	3472.57	4492.78
Opłacalność produkcji (%) (P/K)	161.00	153.00	138.20	130.03
Udział amortyzacji w kosztach ogółem (%)	22.20	19.60	24.73	24.70
Udział subsydiów i dopłat w dochodzie rolniczym netto			15.60	35.70
DR netto/ 1 ha UR	241.00	358.50	1573.30	2098.42
DR netto /1 ha UR (bez dopłat)	241.00	358.00	1326.50	1349.60
DR netto/1 rbh pracy własnej	0.60	1.04	15.20	21.30
Udział dochodu rolniczego w dochodzie osobistym	54.70	43.30	52.60	67.50

Źródło: j.w

Z liczb przedstawionych w tabeli 3 wynika, że wartość produkcji końcowej brutto w przeliczeniu na 1 ha wzrosła w 1994 w stosunku do 1992 r. W badanym okresie produkcja w gospodarstwach polskich wynosiła, w przeliczeniu na 1 ha UR, 631.50 zł, a w 1994 - 1031.70 zł. W gospodarstwach niemieckich w tym samym

okresie produkcja na 1 ha UR była ponad siedem razy wyższa (1992) i ponad pięć razy wyższa w 1994 r. Koszty (bez kosztów pracy własnej rolnika) w analizowanych latach również rosły - wynosiły odpowiednio 390.40 i 673.80 zł/ha UR. W gospodarstwach niemieckich również następował wzrost kosztów w przeliczeniu na jednostkę powierzchni. Jednak ich poziom był ośmiokrotnie (1992) i sześciokrotnie (1994) wyższy w porównaniu do gospodarstw polskich.

W analizowanych latach opłacalność produkcji w gospodarstwach polskich była wysoka (wyższa niż w niemieckich), ale przy bardzo niskiej wielkości produkcji. W kolejnych latach nastąpił spadek opłacalności produkcji ze 161 do 153% w 1994 roku, ponieważ koszty rosły szybciej niż produkcja. Gospodarstwa niemieckie w tym czasie uzyskiwały niższą opłacalność produkcji (odpowiednio 138.19% i 130.14%).

Udział amortyzacji w kosztach ogółem był nieco wyższy w gospodarstwach niemieckich, ale nie były to różnice znaczne. Udział ten w analizowanych latach utrzymywał się na podobnym poziomie, natomiast w gospodarstwach polskich obniżył się o 3%.

Dochód rolniczy polskiego właściciela gospodarstwa wynosił w przeliczeniu na 1 ha UR odpowiednio 241.00 i 358.50 zł, podczas gdy rolnik niemiecki otrzymywał średnio około sześciokrotnie więcej. Pomniejszając dochód rolniczy o wartość subsydiów i dopłat (w ciągu dwóch lat nastąpił wzrost ich udziału z 15% do 36%) rolnik niemiecki osiągał dochód rolniczy netto w przeliczeniu na 1 ha na poziomie 1326 i 1349 zł. Było to około pięć razy (1992) i ponad trzykrotnie (1994) więcej niż uzyskiwali polscy rolnicy.

Wysokość dochodu rolniczego przypadającego na 1 rbh jest w gospodarstwach polskich na bardzo niskim poziomie. Rolnicy niemieccy osiągają średnio ponad 20 razy wyższy dochód na 1 godzinę swojej pracy. Należy jednak zauważyć, że udział dochodu rolniczego w dochodzie osobistym w gospodarstwach polskich stanowił w 1992 ponad 50%, ale w 1994 r. jego udział zmalał do 43%. W gospodarstwach niemieckich w tym czasie nastąpił wzrost udziału dochodu rolniczego w dochodzie osobistym odpowiednio z 52 do 62%.

Prowadzenie gospodarstwa rolniczego nie było głównym źródłem utrzymania polskiego rolnika i jego rodziny, podobnie jak w gospodarstwach niemieckich.

Bilans i analiza wskaźnikowa

Na majątek jednostki gospodarczej (w tym również gospodarstwa rolniczego) można patrzeć z dwóch punktów widzenia uzyskując odmienne informacje. Majątek ten może być rozpatrywany z punktu widzenia rodzaju środków, które się na ten majątek składają, bądź źródeł jego pochodzenia.

Dzięki rodzajowej klasyfikacji środków gospodarczych można ustalić wartość każdej wyodrębnionej grupy tych środków. Umożliwia to wykazanie składu, czyli struktury majątku posiadanego przez jednostkę gospodarczą. Spojrzenie na ten majątek z punktu widzenia źródeł pochodzenia, czyli finansowania środków gospodarczych pozwala na umowne przypisanie poszczególnych części tego majątku źródłom ich finansowania, tj. kapitałom własnym i obcym (Matuszewicz, 1996).

Do oceny stanu majątkowego i finansowego niezbędne są informacje dotyczące zarówno struktury, jak i źródeł pochodzenia majątku.

W tabeli 4 przedstawiono skróconą analizę pionową i poziomą bilansu.

Tabela 4. Analiza pionowa i pozioma bilansu majątkowego

Wyszczególnienie	Polska		Niemcy	
	1992	1994	1992	1994
Udział środków trwałych w aktywach (%)	88.0	86.0	83.4	80.6
Udział kapitałów obcych w aktywach (%)	0.6	1.0	19.3	20.4
Udział zobowiązań dł. w zobowiązaniach ogółem (%)	50.0	46.5	83.7	84.1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie [6,7,1]

Głównym składnikiem majątku były środki trwałe. W obydwu grupach gospodarstw ich udział wynosił powyżej 80%. W gospodarstwach polskich udział środków trwałych w aktywach jest o około 5% wyższy niż w niemieckich. Udział środków trwałych zmniejszał się jednak w kolejnych latach. Świadczyć to może o mniejszym inwestowaniu w ten element majątku.

Udział kapitałów obcych w finansowaniu majątku w gospodarstwach polskich był niewielki (0.6 - 1%). Polscy rolnicy nie korzystali prawie wcale z kredytów, w tym

także z kredytów długoterminowych. Ich udział zmniejszał się w kolejnych latach. W 1994 r. można przypuszczać, że wzrosło zainteresowanie kredytami krótkoterminowymi, których udział w zobowiązaniach wzrósł w 1994 r. w porównaniu do 1992.

W gospodarstwach niemieckich sytuacja jest odwrotna, tzn. występuje bardzo wysoki udział zobowiązań długoterminowych (84%) w zobowiązaniach ogółem (udział ten wzrósł o 0,4% w 1994 roku w stosunku do roku poprzedniego). Rolnicy niemieccy w zdecydowanie większym stopniu korzystają z kapitałów obcych. Ich udział w finansowaniu aktywów w badanych latach wynosił około 20%. Nastąpił także wzrost tego udziału w badanych latach o 1,1%.

Oprócz analizy pionowej i poziomej bilansu przeprowadzono analizę wskaźnikową na podstawie czterech podstawowych grup wskaźników. Każda z nich obejmuje zbliżone, co do swego charakteru, wskaźniki:

- 1) płynności,
- 2) aktywności (sprawności),
- 3) zyskowności (rentowności),
- 4) „dźwigni”(zadłużenia, zabezpieczenia finansowego).

Niektóre z wyżej wymienionych grup zostały przedstawione w tabeli 5.

Tabela 5. Niektóre wskaźniki analizy wskaźnikowej bilansu

Wyszczególnienie	Polska		Niemcy	
	1992	1994	1992	1994
Wsk. bieżący płynności	37.50	20.60	5.28	5.28
Wsk. zyskowności kapitału własnego	4.50	3.07	10.50	11.20
Wsk. zyskowności majątku	4.46	3.04	8.50	8.90

Źródło: Obliczenia własne na podstawie [6,7,1]

Wskaźnik bieżący płynności w gospodarstwach polskich jest na bardzo wysokim poziomie, chociaż w 1994 r. zmalał prawie o połowę w stosunku do 1992. Tak duże wartości tego wskaźnika świadczą, że rolnicy polscy gromadzą zapasy

składników obrotowych majątku gospodarstwa, przy jednoczesnej minimalizacji zobowiązań bieżących.

W gospodarstwach niemieckich wskaźnik ten jest 4-krotnie niższy niż w polskich (choć także jest dość wysoki). Oznacza to, że rolnicy gromadzą mniejsze zapasy i w większym stopniu finansują je środkami obcymi.

Pozostałe wskaźniki związane z rentownością też znacząco różnią się w gospodarstwach polskich i niemieckich. Pierwszy (wskaźnik zyskowności kapitału własnego) odzwierciedla efektywność finansową gospodarstwa, która pozwala określić jaki procent zysku przypada na jednostkę zainwestowanego kapitału własnego (Sierpińska, Jachna, 1993). Jego wielkość zależy od wartości wygospodarowanego dochodu i struktury finansowej (źródeł finansowania majątku). W gospodarstwach polskich wskaźnik ten jest ponad 3 - krotnie niższy niż w niemieckich.

Wskaźnik rentowności majątku (efektywność ekonomiczna) przedstawia, jak efektywne jest zarządzanie majątkiem. Świadczy o efektywności gospodarowania w przedsiębiorstwie (Sierpińska, Jachna, 1993). Jak w przypadku poprzedniego wskaźnika, różnice między naszymi gospodarstwami i badanymi za zachodnią granicą są podobne (2 i 3-krotna na niekorzyść polskich rolników). Należy zwrócić uwagę na to, że zarządzanie majątkiem w gospodarstwach polskich jest mało efektywne.

Jest jednak pewna zależność między dwoma ostatnimi wskaźnikami, mianowicie jeśli rentowność kapitału własnego jest wyższa od rentowności majątku wówczas lepiej funkcjonuje przedsiębiorstwo. W polskich gospodarstwach nieco wyższa jest zyskowność kapitału, natomiast w niemieckich różnica jest większa. Z tego wynika, że gospodarstwa niemieckie funkcjonują lepiej.

Podsumowanie

Jeśli chcemy być konkurencyjni w stosunku do krajów Unii Europejskiej, należy polepszyć efektywność wykorzystania czynników produkcji w rolnictwie.

Gospodarstwa polskie odznaczają się niską efektywnością czynników produkcji, tj. ziemi, pracy i kapitału. Prawdą jest, że wydajność i produktywność wzrasta, ale bardzo powoli (być może w kolejnych latach będzie ten proces następował

szybciej). W porównaniu z gospodarstwami niemieckimi wypadamy bardzo niekorzystnie. Nasze gospodarstwa są średniointensywnie zorganizowane (niemieckie wysokointensywnie). Oprócz ogólnych sformułowań można wysnuć szczegółowe wnioski dotyczące efektywności polskich gospodarstw:

1. Nakłady pracy są bardzo duże, chociaż na przestrzeni lat zmniejszają się. Tak wysokie nakłady pracy powodują niską wydajność pracy w polskich warunkach.
2. Wygospodarowywany dochód rolniczy jest również bardzo niski, co prawda rośnie w ciągu analizowanych lat, ale jest on nieznaczny. Wpływ na to mają rosące szybciej koszty niż wielkość uzyskiwanej produkcji.
3. Produkcja mleka była w analizowanych latach opłacalna (w Polsce poziom uzyskiwanej produkcji przewyższa koszty poniesione na jej wytworzenie o 61% (1992) i 53% (1994)), jednak nie są to wielkości zadowalające, ponieważ wartość dochodu rolniczego na 1 ha UR był niewielki.

W Niemczech wskaźnik opłacalności produkcji wynosił około 130%, ale dochód rolniczy na jednostkę powierzchni był około sześć razy wyższy niż w gospodarstwach polskich. Na poziom uzyskiwanego dochodu w gospodarstwach niemieckich wpływają subwencje i dopłaty, których udział w dochodzie w analizowanych latach wzrósł 2,4 razy. Subwencje te jednak nie mają decydującego wpływu na wysokość dochodu na 1 rbh i 1 ha UR.

4. Rolnicy polscy gromadzą duże zapasy środków obrotowych, w porównaniu do niemieckich (wskaźnik płynności bieżącej prawie 4-krotnie wyższy), co powoduje zamrożenie gotówki i w większym stopniu finansują majątek kapitałem własnym.

Gospodarstwa polskie są mało efektywnie zarządzane, o czym świadczą niskie wskaźniki zyskowności majątku i kapitału. W mlecznych gospodarstwach niemieckich zarządzanie majątkiem gospodarstwa i kapitałem własnym jest efektywniejsze (wskaźniki zyskowności prawie 3 - krotnie wyższe niż w gospodarstwach polskich).

Literatura

1. Dane rachunkowości rolnej w krajach Unii w za lata 1992 i 1994
2. „Encyklopedia ekonomiczno - rolnicza”, PWRiL, Warszawa 1984

3. Matuszewicz J. „Rachunkowość od podstaw w świetle ustawy o rachunkowości”, Finans - Servis, Warszawa 1996
 4. Pazio W. „Jak gospodarować finansami firmy”, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994
 5. Pokrzywa T. „Kierunki i skala produkcji w gospodarstwach prowadzących rachunkowość rolną w latach 1990-1992”, IERiGŻ, Warszawa 1994
 6. Pokrzywa T. „Kierunki i skala produkcji w gospodarstwach prowadzących rachunkowość rolną w 1994 roku”, IERiGŻ, Warszawa 1996
 7. Praca zbiorowa. „Produkcyjno - ekonomiczna sytuacja gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną w latach 1993 - 1995”, IERiGŻ, Warszawa 1997
 8. Praca zbiorowa. „Sytuacja produkcyjno - ekonomiczna gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną w latach 1991 - 1993”, IERiGŻ, Warszawa 1995
 9. Rychlik T., Kosieradzki M. „Podstawowe pojęcia w ekonomice rolnictwa”, PWRiL, Warszawa 1981
 10. Sierpińska M., Jachna T. „Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych”, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993
 11. System danych rachunkowości rolnej FADN, Metodologia od A do Z, Komisja Wspólnot Europejskich, ECSC-EEC-EAEC, Bruksela - Luksemburg, 1989
 12. Wojtaszek Z. „Kryteria i mierniki klasyfikacji gospodarstw indywidualnych według kierunków i stopni wielostronności”, Roczniki Nauk Rolniczych, Tom 78, Seria G-1, PWRiL, Warszawa 1965
- Ziętara W., Olko - Bagińska T. „Zadania z analizy działalności gospodarczej i planowania w gospodarstwie rolniczym”, PWRiL, Warszawa 1986

Effectiveness of Dairy Farms in Poland and Germany in the Years 1992 and 1994

Abstract

In the face of Poland's membership of the European Union the key problem constitutes the production factors management. In the paper there was presented an analysis of making use of land, labour and capital by Polish and German dairy farms. Information is based on data of agricultural holdings keeping books in 1992 and 1994.

The analysis shows that Polish farmers compared with the German operate on threefold less acreage and have in stock fivefold lower number of cows. Average productivity of animals in Polish agricultural holdings reaches 30 - 40 per cent of milk yield per 1 cow in Germany. Above mentioned factors basically determine low output value (low unity efficiency).

Generated farm income per farmland unit and per labour unit in German holdings is considerably higher in comparison with Polish farms.

Generally, Polish farms achieved significantly lower efficiency of principal production factors in agriculture.